

Mer om ...

Avgifter i skolan

- Utbildningen ska vara avgiftsfri och eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning
- Avgifter i samband med ansökan får inte tas ut
- Det får förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna
- Belopp som var för sig kan bedömas som obetydliga kan tillsammans strida mot bestämmelserna om en avgiftsfri skola
- I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg
- I gymnasieskolan får huvudmannen besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel
- Det är den som driver skolan, huvudmannen som ansvarar för att utbildningen är avgiftsfri

Samma bestämmelser gäller för statliga, kommunala och fristående skolor

En utgångspunkt för 2010 års skollag är att regleringen av all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet i princip är gemensam, oavsett huvudman. Denna redogörelse om skollagens bestämmelser om avgifter gäller, i enlighet med detta, för både statliga, kommunala och fristående skolor.

En annan utgångspunkt är att rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet aldrig får vara beroende av en enskild individs ekonomiska förutsättningar. Principen om en avgiftsfri utbildning är en av hörnstenarna i det svenska skolsystemet. Denna princip har förtydligats något i den nya skollagen då det nu slås fast att bestämmelsen om att avgifter i samband med ansökan inte får tas ut även ska gälla offentlig verksamhet.

Det är den som driver skolan, huvudmannen som ansvarar för att utbildningen är avgiftsfri.

Grundskolan och motsvarande skolformer samt förskoleklassen

Utbildningen ska vara avgiftsfri

Utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Med lärverktyg avses den utrustning och materiel som eleven behöver för att kunna nå målen i utbildningen.

Det får dock förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. Med obetydlig kostnad avses enligt tidigare förarbeten främst kostnad för en färdbiljett eller en mindre entréavgift till ett museum eller liknande.

I planeringen av aktiviteter som medför obetydliga kostnader måste skolan ta hänsyn till att även obetydliga kostnader kan upplevas som betungande för ett hushåll med svag ekonomi om de förekommer vid upprepade tillfällen. Därför måste skolan noga överväga när och hur ofta denna möjlighet ska utnyttjas.

Frågan om vilka kostnader som är förenliga med skollagens bestämmelser har prövats i åtskilliga ärenden hos Skolinspektionen.

I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg.

Utöver de enstaka och obetydliga kostnader som beskrivs ovan får det i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader i samband med skolresor och liknande aktiviteter som ersätts av vårdnadshavaren på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever och vårdnadshavarnas kostnader får då inte vara högre än huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Bestämmelsen är ny och infördes i samband med den nya skollagen som började gälla den 1 juli 2011. Enligt propositionen är skolresor och andra utflykter sedan länge en naturlig del av utbildningen som ger värdefulla kunskaper, erfarenheter och upplevelser för eleverna.

Utgångspunkten är att finansieringen av skolresor ska ske av huvudmannen eller skolan eller genom att elever frivilligt samlar in pengar till kostnaden. Med den nya bestämmelsen förtydligas att det inte är förbjudet att låta kostnader för enskilda skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av elever eller deras vårdnadshavare på frivillig väg.

Bidraget från elever eller deras vårdnadshavare måste både vara och framstå som helt frivilligt. Det får inte finnas någon koppling mellan hur mycket en enskild elev bidrar med och elevens möjligheter att få delta i aktiviteten. Vårdnadshavare får enligt propositionen bara betala för det egna barnet.

Aktivitetserna ska vidare vara öppna för alla elever oavsett om eleven eller

dennes vårdnadshavare väljer att bidra eller inte. Det är inte godtagbart att skolan erbjuder en kostnadsfri alternativ verksamhet för de elever vars vårdnadshavare inte vill betala för aktiviteter som är en del av utbildningen. Är den kostnadsbelagda aktiviteten att betrakta som en del av utbildningen ska alla elever få delta.

Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

I gymnasieskolan kan eleverna få stå för enstaka egna hjälpmedel

För elever i gymnasieskolan gäller samma bestämmelser som för grundskolan och motsvarande skolformer samt förskoleklassen (se ovan). Därutöver får den som ansvarar för skolan, huvudmannen besluta att eleverna kan få stå för enstaka egna hjälpmedel. Vilka enstaka egna hjälpmedel som är förenliga med skollagens bestämmelser har prövats i ärenden hos Skolinspektionen.

För elever i gymnasiesärskolan gäller samma bestämmelser som för elever i grundskolan och motsvarande skolformer samt förskoleklassen.

Vuxenutbildningen

Av lagen om införande av skollagen framgår att den nya skollagen ska tillämpas på kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare från och med den 1 juli 2012. Fram till dess gäller således 1985 års skollag för dessa utbildningsformer.

Utbildningen inom *kommunal vuxenutbildning* ska enligt 1985 års skollag vara avgiftsfri för eleverna. Den som ansvarar för utbildningen, huvudmannen, kan dock bestämma att eleverna själva ska skaffa och betala för läroböcker, skrivmateriel, verktyg, skyddskläder och andra därmed jämförliga hjälpmedel som varje elev har för eget bruk och behåller som sin egendom. Huvudmannen kan också erbjuda eleverna att köpa dessa saker mot en avgift som motsvarar anskaffningskostnaden. I övrigt ska hjälpmedel som används i utbildningen tillhandhållas utan kostnad för eleverna.

För *vuxenutbildning för utvecklingsstörda* gäller motsvarande bestämmelser om avgifter som för kommunal vuxenutbildning.

För elever i *svenskundervisning för invandrare* gäller att utbildningen ska vara avgiftsfri och att de utan kostnad ska ha tillgång till böcker och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Även här får huvudmannen besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel. I likhet med vad som gäller för övriga utbildningsformer får det inom svenskundervisning för invandrare förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

Avgifter för särskilt anordnad prövning

Inom grundskolan, gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen och svenska för invandrare eller motsvarande utbildning är det möjligt att under vissa förutsättningar ta ut en avgift för en särskild prövning för betyg, alltså en sådan prövning som avses i förordningen om avgifter för prövning inom skolväsendet. Även enskilda huvudmän har rätt att ta ut avgift för prövning.

Ansökningsavgifter

Enligt 2010 års skollag får skolan inte ta ut någon avgift i samband med ansökan om plats till förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

När det gäller deltagande i kommunal vuxenutbildning får huvudmannen ta ut en skälig ansökningsavgift till gymnasial vuxenutbildning. Denna möjlighet föreligger så länge som 1985 års skollag tillämpas för vuxenutbildningen, alltså fram till den 1 juli 2012. Det är i sådana fall huvudmannen som beslutar om en sådan avgift.

Skolmåltider

I grundskolan och motsvarande skolformer ska eleverna utan kostnad erbjudas skolmåltider. De skolmåltider som serveras ska vara näringsriktiga. I förarbetena framhålls att det kan anses som en del av läroplanens intentioner att eleverna får tillgång till varierad och näringsriktig mat och äta lunch tillsammans med andra elever och vuxna.

I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är det elevens hemkommun som beslutar om eleverna ska erbjudas kostnadsfria skolmåltider eller inte. Kommunens beslut gäller för alla elever som är folkbokförda i kommunen oavsett om de går i en kommunal skola eller i en fristående skola inom eller utanför hemkommunen.

En fristående skola får därför inte ta ut avgift för skolmaten av en gymnasieelev om ersättning för skolmat ingår i hemkommunens ersättning till den fristående skolan. Skolan kan inte heller välja att inte ta emot ersättning från kommunen för att istället ta ut avgiften från eleven. En fristående gymnasieskola eller gymnasiesärskola som inte erbjuder skolmåltider ska inte heller få del av hemkommunens bidrag för skolmåltider.

Aktuella bestämmelser och förarbeten

Det här materialet grundar sig på bestämmelserna i den äldre skollagen (1985:1100) såvitt avser utbildning för vuxna, skollagen (2010:800) samt förarbetena Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, prop. 2009/2010: 165 och Offentliga bidrag på lika villkor, prop. 2008/09:171.

Avgifter i förskoleklassen: 9 kap. 8 - 9 §§ skollagen.

Avgifter i grundskolan: 10 kap. 10 -11 §§ skollagen.

Avgifter i grundsärskolan: 11 kap. 13 - 14 §§ skollagen.

Avgifter i specialskolan: 12 kap. 10 – 11 §§ skollagen.

Avgifter i sameskolan: 13 kap. 10 -11 §§ skollagen.

Avgifter i gymnasieskolan: 15 kap. 17 -18 §§ skollagen.

Avgifter i gymnasiesärskolan 18 kap. 12 – 13 §§ skollagen.

Särskilt om ersättning för måltider i fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor: 14 kap. 4 § gymnasieförordningen (2010:2039).

Avgifter inom utbildning för vuxna: 11 kap. 5 §, 12 kap. 8 § samt 13 kap. 8 § 1985 års skollag.

Avgifter för särskild prövning: förordningen (1991:1124, ändrad 2011:535) om avgifter för prövning inom skolväsendet.

Läs mer på www.skolverket.se